

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמד
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב היים אהרן בלייער שליט"א

דיני תשעה באב

בקשה:

עקב המצב הנוכחי שאיננו נמצאים
בבתי מדרש, נא לשלוח לכמה
שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו
לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור,
וכך יש לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים
[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמוד
"תקני חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פתח"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בליעדר שליט"א

188

פרשת ואתחנן תש"פ

דיני תשעה באב

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

דיני תשעה באב

תשעה באב בבידוד

- א. בימים אלו בא"י ישנם הרבה בני אדם הנמצאים בבידוד, או בגלל שהם חולים בעצמם ל"ע או שהיו חשופים לחולה מאומת עם המחלה מסין [וישנם עוד הרבה בני אדם שאמורים להיות בבידוד אבל החליטו לסכן אחרים ולא שומרים על ההנחיות של בידוד..]
- ב. איכה. יחיד הנמצא בביתו גם אומר מגילת איכה (ח"א, מ"ב ס"י תקנ"ט סק"ה), אמנם אף אם קורא אותה מתוך קלף של מגילה ומנהגו לברך עליו בבית הכנסת, לא יברך על הקריאה ביחיד, שהרי הברכה נתקן רק בקריאה בציבור (לוח א").
- ג. קינות. גם יחיד אומר קינות בין בלילה ובין ביום.
- ד. ממעט באור. המנהג הוא בבתי כנסיות למעט האור בליל ט' באב, ועיקר הטעם ע"פ מדרש איכה, אמר הקב"ה למלאכי השרת, מלך ב"ו כשהוא אבל מכבה פנסים, אף אני עושה כן (רא"ש סוף תענית, הגהה מיימוני פ"ה תענית), ולפי"ז משמע רק בבתי כנסיות שהוא מקדש מעט אבל בבית אין צורך למעט, אבל יש שנוהגים למעט בנרות גם בבית מטעם 'במחשכים הושבני' (הלכות חג בחג).

עשיית מלאכה

- ה. מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב עושין ומקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין וכו' (שו"ע תקנ"ד ס"ב) והטעם כדי שלא יסיח דעתו מאבילות. כהיום מנהג כל ישראל בכל מקום שלא לעשות מלאכה עכ"פ עד חצות (באה"ל בשם מטה יהודה).
- ו. הדין כן גם לגבי פרקמטיא וביזנס [business] להרויח ולהשתכר דאסור כנ"ל.
- ז. מלאכה שאין בה שיהוי מותר לעשותה דאין מסיח דעתו על ידו (מ"ב שם סקמ"ג). עפ"ז היה לכאורה מותר לשלוח 'אימיל' בודד אם הוא דחוף, או לעשות דבר קטן ביותר על המחשב שלא יגרם לשיהוי, ומ"מ ירא שמים יש לו להחמיר להפריש עצמו מכל דבר (חיי אדם כלל קל"ה ט"ו) שלא יסיח דעתו מאבילות.
- ח. מכולת. מכולת מותר להיפתח כדי למכור צורכי היום, לחם, חלב וכדומה לצורך ילדים ולאלו שאינם מתענים וכן לצורך שבירת ומוצאי הצום (כף החיים סקמ"ו).
- ט. קייטנות תשעה באב. מותר לארגן קייטנות ט' באב לילדי השכונה גם כשהדבר כרוך בתשלום, ואין בזה משום משא ומתן בט' באב, שהרי זה נכלל בצרכי העם שמיקל הרבה על ההורים לצום ולהתאבל כראוי.
- י. עשיית מלאכה ע"י נכרי מותר אפי' בבית ישראל חוץ מבנין או דבר שעושה רעש משום אוושה מילתא (מ"ב מ"ו).

שאלת שלום

- יא. אסור לשאול בשלום חבירו בט' באב (שו"ע תקנ"ה ס"כ). וכן אסור לומר 'צפרא טובא' [good morning] (מ"ב מ"א), אבל מותר לאחל 'מזל טוב' כשיש שמחה שאין זו אלא ברכה, וכן מותר לאחל 'רפואה שלמה' (גשר החיים פכ"א ס"ז אות ז').
- יב. מותר לענות בטלפון 'הלו' [hello] דאין זו דרך שאלת שלום אלא אישור שמישהו ענה הטלפון (עי' שו"ת באר משה ח"ז סי' ל"ג וח"ד סי' ק"ו), אבל יש לזהר לא לענות 'שלום' בטלפון.

יג. מטעם איסור שאילת שלום גם אסור לשלוח מתנה לחבירו. אבל לשלוח אוכל או מעדן למישהו או לשכן כדי שיהיה להם אוכל לאחר הצום מותר (שו"ת התעוררת תשובה ח"ג סי' שנ"ה).

ישיבה על גבי קרקע

- יד. ליל ט' באב וביומו יושבים בביהכ"נ על הארץ עד תפלת המנחה (שו"ע תקנ"ט ס"ג) וברמ"א איתה עד חצות. למי שקשה לו לישב על הארץ מותר להניח תחתיו שק או כר קטן, וגם יוכל לשבת על ספסל נמוך (מ"ב סק"א).
- טו. חולה, זקן ומעוברת וכדומה שקשה להם לשבת נמוך, מותר להם לשבת על מקום גבוה (ערוך השלחן י"ד סי' שפ"ז ס"ג).
- טז. וכן המגביה ס"ת (דרישה י"ד שפ"ד אות ב') וכן סנדק לברית מותרים לשבת על כסא רגיל.
- יז. נחלקו הפוסקים לגבי ישיבה על מדרגות של ארון הקודש או הבימה האם נחשב כישיבה על הארץ, י"א שנחשב כישיבה על הארץ (מקור חיים לחו"י סי' מ"ג ס"א), אמנם יש שהביאו שהמהרי"ל ישב דוקא על הרצפה ולא ע"ג המדרגה לפני התיבה (הבאר היטב סי' תקנ"ט סק"ג).
- יח. באוטובוס. מי שנוסע באוטובוס או ברכבת הקלה אין צריך להקפיד לעמוד במשך הנסיעה אלא יכול לשבת מפני שאין כוונתו לתענוג ולנוחות אלא מטעם בטיחות הנסיעה (טעמא דקרא בשם החזו"א).

עישון

יט. הכנה"ג אוסר לעשן בט' באב והחמיר בזה מאד וכתב דהעובר ע"ז ראוי לנדותו, והמ"ב (תקנ"ה סק"ח) כתב שאסור לעשן אפילו בד' צומות וכ"ש בתשעה באב, אבל הביא שיש מהאחרונים שמקילין בזה, ע"כ מי שדחוק לו ומורגל בזה ביותר יש להקל אחר חצות ובצנעא.

מעוברת

כ. מעוברות ומיניקות מתענות בט' באב כדרך שמתענות ומשלימות ביום כפור (שו"ע תקנ"ד ס"ה). כהיום במקומות החמים ביותר ומפני חולשת הדורות, מנהג הרבה פוסקים כאן בא"י להורות שמעוברות בין בתחילת הריון [לאחר מ' יום] ובין בסוף הריון [אפילו בסוף חודש התשיעי] מותרות לאכול ולשתות, ועם כל זאת אם יכולות לצום עד הבוקר מן הראוי לעשות כן, ואם מ"מ צריכה לשתות באמצע הלילה מפני התייבשות מותר, ועל כל אחת לשאול חכם.

מינקת

כא. מיניקות צמות בט' באב (שו"ע שם). ומ"מ אם מרגישה חולשה, סחרחורת [dizzy] או שמרגישה שכמות החלב מתמעט ואינו מספיק לתינוק, אינה צריכה להמשיך לצום (שע"ת סק"ו).

כב. אם התינוק בין כך מקבל לפעמים תחליף חלב כגון מטרנה [formula], אזי יכולה להניק פחות ולסמוך יותר על תחליף חלב, אבל אם אין התינוק מקבל תחליף, אינן מחויבות לנסות לתת מטרנה כדי שתוכל לצום כי חלב א.ם עדיף טפי לתינוק ולבריאיותו, וממילא כשהיא חלשה וכדומה מותרת לה לאכול וכנ"ל (בשם החזו"א).

יולדת

כג. יולדת תוך ל' יום, דעת המחבר (שו"ע תקנ"ד ס"ז) דאינה צומה, אך הרמ"א ס"ל דרך תוך ז' ימים אינה צומה אבל אחרי ז' ימים תוך ל' צומה אפילו אם היא אומרת שצריכה לאכול, כל זמן שאין לה צער גדול שיש לחוש לסכנה, או קצת חולה (מ"ב י"ד), אמנם הערוך השלחן (ס"ה) כתב דדברי הרמ"א לא נאמרו רק בימיהם אבל בזמנינו שנחלשו הדורות אין לה לצום תוך ל' יום כלל, ועל כל אחת לשאול לחכם.

כד. המפלת ל"ע לאחר מ' יום מהריונה יש לה דין יולדת לענין זה (באה"ל תרי"ז).

חולה

כה. חולה שהוא חלש וחש בגופו, אף שאין בו סכנה, מאכילין אותו בט' באב (ש"ע שם ס"ו, מ"ב סק"א), כ"ש חולה שיש לו קצת חום שאין להתענות, וכן אלו שסובלים מסכרת, לחץ דם גבוה וכדומה, שאין להם להתענות, שהרי במקום חולי לא גזרו בו כלל (ש"ע שם).

כו. **הוירוס מסין**. מי שנחלה בוירוס מסין ל"ע שעדיין משתולל בהרבה מקומות ובפרט בא"י, ויש לו חום גבוה מעל 38 מעלות דינו כחולה ולא יצום בט' באב, וצריך לשתות הרבה מים חמים, ולאכול כדי לחזק הגוף כדי שלא יחמיר מצבו ח"ו.

כז. גם אם אין לו חום אבל מרגיש חלש עקב הוירוס מסין, או שיש לו סימני שפעת כגון שכואבים לו השרירים, עצמות, חזה, ראש וכדומה, לא יצום כלל ומצוה הוא לו לאכול ולשתות.

כח. אם אין לו חום חולשה רק שנאבד לו חוש הטעם או הריח שזה תסמין רשום של הוירוס מסין, אדם שבריא בדרך כלל ואינו בקבוצת הסיכון צריך לצום, אבל אדם שהוא בקבוצת הסיכון או שהוא מעל גיל שבעים, יאכל וישתה פחות מכשעור אפילו אם מרגיש טוב, שהרי בקל יכול המצב להתדרדר ויסתכן ח"ו (ביאה"ל סי' תקנ"ד ד"ה דבמקום).

כדורים

כט. מי שצריך לבלוע כדורים כל יום לבריאות הגוף או הנפש, מותר לבלוע הכדורים עם קצת מים מרים כגון ט"י חזק (באר היטב תקנ"ז סק"ז בשם הלכות קטנות). ועדיין נקרא שצם ויכול עדיין לומר עננו, ולעלות לתורה.

רחיצה

ל. רחיצה בט' אב אסור אפילו בצונן, ולא נאסר אלא רחיצה של תענוג אבל אם הידים או הגוף מלוכלכים מותר לרחצן כפי הצורך כדי להעביר הלכלוך (ש"ע תקנ"ד ס"ט), ואם אין הלכלוך יורד אלא בסבון מותר אפילו עם סבון.

לא. נוטלים ידים בבוקר ואחרי בית הכסא עד קשרי אצבעותיו (ש"ע תקנ"ד ס"ה). לב. בימים אלו שיש צורך לרחוץ ידיו בתדירות עקב המגפה, מותר לרחוץ ידיו עם סבון שהרי אין זה לתענוג אלא לצורך לרפואה, ודינו כידיו מלוכלכים.

לג. חולה הנוטל ידיו לאכילה מותר לנטול כל היד דאין זו רחיצה של תענוג (ש"ע שבה"ל ח"ח ק"ט), וכן כהן הנוטל ידיו לנשיאת כפים (מ"ב תרי"ג סק"ז), והפוסקים ביארו שיש חילוק בין זה לנטילת ידים בבוקר (ש"ע שרגא המאיר ח"ח סי' מ"ד, ש"ע רבבות אפרים ח"א שפ"ד).

לד. כשמבשלים אוכל בט' באב מותר לשטוף ירקות או כלים כפי הצורך לצורך היום אפילו אם ממילא הידים נרטבות כי אין זה רחיצה של תענוג (מ"ב שם י"ט), ויש שהקפידו ללבוש כפפות ואין זה אלא חומרא בעלמא. לה. אין לטבול במקוה בט' באב, גם אלה שנוהגים לטבול בכל יום.

סיכה

לו. בט' באב אסור לסוך הגוף בכל דבר שדרכו לסוך בו, ועל כן אסור להשתמש בבושם [perfume]. ונחלקו הפוסקים אם מותר להשתמש בדאודורנט [deodorant] ללא ריח מאחר שאינו אלא להעביר הזוהמא, יש שהתירו (הגר"מ פיינשטיין והגר"ש אויערבאך), ויש שאסרו (הגר"ש אלישיב).

לז. משחה לצורך רפואה מותר, אבל משחה לעדן ולרכך העור אסור דהרי הוא בכלל איסור סיכה.

לח. **אלקוג'ל**. מותר להשתמש באלקוג'ל בימים אלו, שאין השתמשותו לתענוג אלא לצורך רפואה לשמור על היגיינה של הידים ויש בו צורך מאד בתקופה זאת, וכן מותר לסוך כל היד עם אלקוג'ל ואינו צריך להקפיד לסוך רק עד הפרק כדין רחיצה.

לט. ולכן אין להתאפר [makeup] או לצבוע את השפתים, חוץ מכלה לאחר נישואיה תוך שלשים יום [שנשאת לאחר ח' תמוז] שמותר לרחוץ פניה ולסוך כדי שלא תתגנה על בעלה (מ"ב שם סק"ט).

נעילת הסנדל

מ. מעיקר הדין לא נאסר אלא נעלים של עור או אפילו חלקם של עור, אבל כשנעשה מחומרים אחרים כגון עץ, בגד או גמי מותר (ש"ע שם ס"ז). מא. ומ"מ נחלקו הפוסקים אם מותר ללבוש נעל מחומרים אחרים או דימוי עור והוא נוח ללכת עמו כמו בשל עור. ולכן המחמיר לא ללבוש אותו תבוא עליו ברכה (מ"ב תרי"ד סק"ה).

מב. **נעלי 'קרוקס' [crocs]**. נעלי קרוקס לנשים שנעשו להשתמש בהם לנעלים רגילים ששימושן גם מחוץ לבית, וכן אלו שהולכים עם 'קרוקס' רגילים גם ברחוב בשאר ימות השנה, אינו מן הראוי ללבוש אותם בט' באב, אבל אם שימושן רק בבית או בשעת רחיצה וכדומה, מעיקר הדין מותר ללבוש אותם בט' באב, ומ"מ המחמיר תבוא עליו ברכה (כ"ל).

מוצאי תשעה באב

קידוש לבנה

מג. במוצאי הצום מקדשין הלבנה (באר היטב תקנ"ט כ"ה בשם האר"י), והטעם הוא כי במוצאי ט"ב נולד משיח בן דוד ומבשרים ללבנה ולישראל שעתידיים להתחדש. הלוואי שנשמע ונתבשר בשורה זו.

מד. ועדיף קודם ללבוש נעלים ולטעום משהו ואח"כ יצא ויקדש הלבנה כי אין לקבל פני השכינה אלא כשהוא בשמחה ומבושם ובגדים נאים.

יום עשירי בשנה רגילה

מה. בט' באב לעת ערב הציטו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה של יום העשירי, ולכן נוהגים מקצת דיני אבילות גם ביום עשירי (ש"ע סי' תקנ"ח) וכיבואר, ואע"פ שנמצא שרוב ביהמ"ק נשרף בעשירי, מ"מ תיקנו חז"ל עיקר יום של אבילות בט' באב, משום שאז התחיל הפרענות (גמ' תענית כ"ט ע"א, מ"ב סק"א).

מו. המחבר כתב, מנהג כשר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין לביל עשירי וגם ביום עשירי (ש"ע שם), ומשמע שאסור אכילת בשר ויין הוא כל היום, אבל לגבי שאר דברים, מבואר שמוותרים לדעתו, וכך נוהגים אחינו בני הספרדים (ש"ע אור לציון ח"ג פכ"ט תשו" כ"ו).

מז. אמנם הרמ"א הביא שנוהגים איסור רק עד חצות של יום העשירי, ולא כל היום, וכן נוהגים איסור רחיצה, תספורת וכביסה עד חצות היום של עשירי (מהרש"ל, מ"ב סק"ג), וכן עוד דברים הנהוגים בט' הימים, כגון תיקון בגדים, לבישת בגדים מכובסים ושמיעת מוזיקה (מג"א, מ"ב סק"ב) נוהגין איסור עד חצות של י' באב.

יום עשירי כשהל ביום ו'

מח. השנה [תש"פ] יחול ט' באב ביום חמישי וממילא עשירי באב יחול בערב שבת קודש, ודנו הפוסקים בדין יום עשירי ממתי מותר להקל בכמה דיני אבילות היות שיש צורך להכין לצורך שבת, והמ"ב כתב שכשהל תשעה באב ביום חמישי, שאז יום עשירי הוא ערב שבת, מותר בכל זה לכבוד שבת (מ"ב סי' תקנ"ח סק"ג), ונחלקו בכוונתו.

מט. **כביסה**. י"א שכביסה בכה"ג הותרה בעשירי בבוקר אבל לא לביל עשירי (קצשו"ע סי' קכ"ד ס"כ, ערוה"ש ס"ב), וי"א שכביסה מאחר שהוא מתקנת עזרא לכבס ביום חמישי כדי שיהיה פנוי בערב שבת להכין צרכי שבת, הותרה כבר לביל עשירי, וכך נקטו רוב הפוסקים ויש לסמוך על זה לכתחילה (יעב"ץ בסידור, הגרשז"א שש"כ פ"מ הע' ט"ו, הגר"ש וואזנר קובץ מבית לוי בין המצרים עמ' ל"ט, הגר"נ קרליץ חוט שני שבת ח"ב עמ' שכ"ח).

נ. **רחיצה ותספורת**. י"א שרחיצה בחמין ותספורת הותרו רק בעשירי בבוקר אבל לא לביל עשירי (קצשו"ע, ערוה"ש שם, הגר"נ קרליץ חוט שני שם, הגר"ש וואזנר שם), וי"א שאף רחיצה ותספורת הותרו במוצאי תשעה באב כבר בלילה (יעב"ץ שם, שו"ת אבן ישראל ח"ז סי' כ"ז, שו"ת מחזה אליהו ח"א סי' פ"ו אות ט'), ולכן כשיש צורך יש להקל ולרחוץ ולהסתפר כבר בלילה, אמנם רחיצה בצונן מותר לגמרי אף במוצאי תשעה באב (הגר"ש וואזנר שם).

נא. **לבישת בגדים מכובסים**. גם כשהל עשירי בערב שבת, אסור ללבוש בגדים של חול מכובסים עד חצות של ערב שבת שהרי אין בזה שום צורך שבת, אמנם אם כבר לובש בגדי שבת כגון אחר הרחיצה, מותר גם לפני חצות (הגר"נ קרליץ, קרא עלי מועד פ"ח סקמ"א).

נב. **בשר ויין**. יש להימנע מלאכול בשר ולשתות יין עד חצות היום של עשירי גם כשהל בערב שבת (ערוך השלחן ס"ב, הגר"ז וואזנר שם).

נג. **שמיעת מוזיקה**. גם שמיעת מוזיקה אסור עד חצות כשנה רגילה, שאין בשמיעתו משום כבוד שבת.

**שנוכה שהלכות אלו יהיו בתורת לימוד ולא למעשה,
ושנוכה עוד השנה שיהפך ט' באב למועד,
בבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן**

הגליון נתרם במלאות העשרים שנה
לזכר נשמתו המהורה של
כ"ק מרן רבי שלום נח זצוק"ל
ב"ר משה אברהם זצוק"ל
בעל **נתיבות שלום** מפלונים זי"ע
עלתה נשמתו המהורה ז' מנחם אב תש"ס
הונצח ע"י תלמידו הרב ר' יהושע שמואל בלייער שליט"א

הגליון נתרם לזכר נשמת
ישראל מרדכי בן ר צבי הלוי
פארקער ז"ל
נפטר ה' אב תשס"ט